

Sinka Istvánné sírja, a gyulai Szentháromság temető 28. sz. táblájában az eltelt évtizedek alatt jeltelemmé vált. Ez évben jelképes sírhelyet és emlékkövet kapott Sinka Istvánné Piroska, amelyet Kovács István gyulai plébános 1997. szeptember 23-án szentelt meg és mondott imát, a tisztelők jelenlétében. Kaszai János Vésztő polgármestere a pályakezdő költő és családja vésztői életéről beszélt, majd dr. Szabó Ferenc történész méltatta Papp Piroska erejét a szegénység elviselésében. Az emlékkövet Sinka István fia, Vésztő Önkormányzata és a Gyulai Arany János Művelődési Egyesület állíttatta. Az emlékezés koszorúit helyezték el az emlékkő állítók, szülővárosának, Nagyszalonta Arany János Művelődési Egyesületének és a gyulai önkormányzat képviselői. Szülővárosában szobrot is avattak tiszteletére a református templom mellett, az Arany János szobor szomszédságában.

Góg Imre

Szülőhelyem, Albertfalva¹

A Bakács téri klinikán születtem, a kilencedik kerületben, onnan hoztak át csecsemőként a XI. kerületben lévő Albertfalvára. Itt éltem egész eddigi életemben és itt élek ma is. Nagyon sok minden idefűz: gyerekkori, kamaszkori emlékek. Amit Devecseri Gábor – szintén környékbeli lakos – olyan szépen fogalmazott meg. A Lágymányos utca és a Bicskei utca sarkán című versében:

*Mikor még itt éltünk mindahányan,
a világ volt, nemcsak álom,
ebben az udvarban rózsák voltak,
ezen a falon át kihajoltak...*

Sajnos már sem Devecseri lakóhelyén, sem az én lakóhelyemen nincsenek olyan kertek, vagy csak nagyon kevés, ahonnan rózsák hajolnának ki, mert helyüket elfoglalták a lakótelep házóriásai.

A hazaszeretet a szülőföld, szülőhely és a lakóhely szeretetével kezdődik, ezért írom és gyűjtöm össze Albertfalvának az én szülőhelyemnek történetét, melyben segítséget nyújtott Bereznay Antal a Petőfi Sándor általános iskola volt igazgatója, ma az Albertfalvi Helytörténeti Múzeum megalapítója és vezetője. Ez a gyűjtemény az iskolán kívül jelenleg az egyetlen kulturális intézmény Albertfalván.

Kutatásaim során jobban megismertem és érzelmileg közelebb kerültem lakóhelyemhez, és rácsodálkoztam számos olyan helytörténeti értékű épületre, amik eddig számomra ismeretlenek voltak, elvesztek a betonrengetésben.

Napjainkban sok szó esik a hazafiságról, a patriotizmusról, a nemzeti identitásról. Ezek a fogalmak valós tartalmat csak akkor kaphatnak, ha az ember ismeri szűkebb pátriáját, annak a földnek és népnek történetét, múltját, ahol lakik, dolgozik, ahol él. A múlt ismerete elősegítheti a munkahellyel, a lakóhellyel való azonosulást. A történelmi ismereten keresztül alakul ki a felelősségtudat s elkötelezettség, amely végső soron az egész nemzet céljaival való azonosuláshoz vezet.

Albertfalva kialakulása

Albertfalva területén leginkább tavak, mocsarak és szőlőültetvények voltak, a vidék a ráckevei koronauradalom promontori kirendeltségéhez tartozott. A promontorium már II. Ulászló idején (1490–1516) kincstári birtok volt, s a királyi udvar konyháját látta el. 1830-ban Albert főhercegről kapta a nevét. Albertfalva volt ebben az időben Délbuda legdélibb települése, jogilag földesúri kisközség. Korábban Lerchenfeld (Pacsirtaföld), majd Theresienfeld (Terézfeld) volt a neve. Az 1760-as évi térképen Sachsenfeld (Szászföld), majd Albertfalva.

¹ Részlet Albertfalva helytörténete című főiskolai szakdolgozatomból.

A terület Szavoyai Jenő tulajdona volt. A herceg halála után 1736-ban a birtok visszaszállt a koronára, 1780-ban Mária Terézia lányának, Mária Krisztinának adta nászajándékba. Halála után férje, Albert szász-tescheni herceg örökölte. Georch Illés 1815-ben kérelemmel fordult Albert herceghez, hogy engedélyezzen a későbbi főtca helyén 50 házhely kijelölését. Egy-egy házhely 1000 négyszögöl volt, ebből 380 négyszögöl házhely és udvar, a többi kert. A kérelem magyar fordításban a következőképpen hangzott: „Promontor és Budaváros között egy új országút építendő. Pest megye legelőnyösebb helyén elterülő mindenkor vízmentes, 50 házból álló település létesítendő. Minden házhely 16 öl széles és 24 öl hosszú. Ennek bére 1 ezüst pénz, és 18 nap robot. Öt ilyen ház már áll és 10 építés alatt van.” (História Domus Parochiae Albertfalviensis) Az engedély megérkezése után a prefektus 1819. március 1-én hirtetést tett közzé a parcellázással kapcsolatban. A hirtetés megjelenésének dátumát tekinthetjük Albertfalva születésnapjának. A ráckevei uradalom zsellerei számára épült házcsoportot Albert Kázmér Ágost (1738–1822) szász-tescheni herceg halála után Albertfalvának nevezték el. (*Kis Lajos* Földrajzi nevek etimológiai szótára)

Ugyan 50 ház felépítését ígérte Albert herceg, először csak öt ház épült fel. A házakban el se tudtak kényelmesen helyezkedni az emberek, mert 1838 tavaszán a Duna kiáradt és elárasztotta a dunaparti lankásabb településeket, köztük az Albertfalván épült házakat is. Az árvíz pusztítása olyan méretű volt, hogy még abban az évben elhatározott az első nagyobb arányú folyamszabályozás, ami voltaképpen a Duna teljes hosszára vonatkozott. Ezzel a szabályozással egyrészt az árvízveszélyt kívánták mérsékelni, másrészt a Duna hajózhatóságát kívánták megvalósítani. Környékünkön 1841-ben indultak meg ezek a munkálatok és 1856-ig húzódtak el. (*Györfy György, Kristó Gyula: Magyarország története*)

Az 1848-as szabadságharc eseményei Buda és Pest közelsége miatt ezen a környéken is éreztették hatásait. A főleg németajkú község Kossuth oldalán lépett a szabadságharcba. „Oszladozni kezdtek az elnyomás sötét, komor fellegei... Egyenlőség, testvériség, szabadság hatása alatt recsegve, ropogva semmisültek meg a jobbágyág intézményei” – írja a plébánia 1849. évi Kánoni vizsgálatát megőrkítő, díszesen, festett kézzel írott emlékkönyv, a Canonica Visitatio. A hűbéres világ letűnt ugyan, de a szabadságharc után a házakhoz tartozó 3–3 hold földet a promontori uradalomhoz csatolták. Az akkori albertfalvaiak a Kossuth-pártiságuknak tudták be az életüket megnehezítő intézkedést, és nagy ellenszenv éledt bennük a Habsburg-házzal szemben. Valószínűleg ennek tudható be a község németajkú lakosainak gyors magyarosodása.

1852. november 29-én kiadott császári pátens alapján a zsellérházak és telkek magántulajdonba kerültek, és a dézsmaváltság kifizetésekor a föld megművelője saját maga gazdájává válhatott, a gazdálkodás minden felelősségével együtt. (*Dr. Borovszky Sámuel* szerk.: Magyarország vármegyéi és városai, *Jóó Ernő és Tóth Gábor: Tétény-Promontor*)

Ekkor jutottak magántulajdonhoz az Albertfalva területén élő szőlősgazdák. A környék már híressé vált szőlészetéről és borászatáról, erre alkalmassá tették a vidéket a déli fekvésű lankásodó hegyek és a télen–nyáron egyenletes hőmérsékletű, borpincéknek igen alkalmas barlangok. Az igazán híres borászati település Budafok volt. Az ott dolgozó szőlőművesek, vincerétek, kádárok, kovácsok, szerszámkészítők, kőművesek, fuvarosok, kötélgyártók, szíjgyártók azonban Albertfalván telepedtek le. Ezek a mesteremberek céhekbe tömörültek felelősséget vállalva saját termékeik minőségéért is. 1886-ban a magukat már ekkor albertfalvinak valló iparosok megalapították *Albertfalvi Ipartestületüket*. Ugyanebben az évben vette fel Promontor a Budafok elnevezést.

A szépen induló fejlődést megtörte az Amerikából behozott filoxéra (*Viteus Vitifali*) fertőzése, aminek pusztító hatására 1889-re a vármegye 92 községének szőlője vált a pusztítás áldozatává. A nagy pusztulás után a gazdák nem próbálkoztak újabb szőlőtelepítéssel, s helyette nagyarányú gyümölcskertészet bontakozott ki, őszi- és sárgabarack mellett cseresznyét, meggyet, magbaváló szilvát, almát, diót kezdtek termeszteni.

A filoxéra pusztítása súlyosabban érintette az Albertfalván lakó iparosokat is, akiknek eddig a szőlészet, borászat kínált kiegészítő munkalehetőséget. Ezidőtájt emelkedtek ki a kádárok és hordófaragók közül azok az iparosok, akik áttértek az asztalos mesterségre, és ezzel híressé tették nevüket nemcsak itthon, de a tengeren túlon is. Az egyik ilyen asztalos-dinasztia képviselője volt Albertfalván az a Mahunka Alajos, aki első elnöke volt az 1886-ban megalapított ipartestületnek is. Mahunka Imréről, a család egy későbbi leszármazottjáról utcát is neveztek el Albertfalván.

A kiegyezéstől az I. világháború befejezéséig

Az abszolutizmus korát lezáró 1867-es kiegyezés után a főváros rohamos fejlődésnek indult, ami a Duna-szakaszának szabályozásával kezdődött 1870-ben. Fejlődött a kereskedelem, a gazdaság, az ipar. 1873-ban készült el az a terv, amely Buda déli részének útvonalhálózatát tervezi meg. Eszerint a Sáros-fürdők közelében lenne egy nagy tér, amelyről a székesfehérvári és a budafoki országutak ágaznának ki. Ugyanakkor említik először a budai nagykörút tervét. 1877-ben tervezik meg a kerület három főútvonalát, egy Duna-parti közlekedési utat, a Fehérvári utat és az akkori Ferenc József-hídhöz vezető utat, (ma Bartók Béla út).

A századforduló táján Budapest környékén igen jelentős ipari övezet alakult ki, amely a két világháború között már szoros gazdasági egységet alkotott a fővárossal, ugyanakkor Budapest és a peremvárosok között közigazgatási határ volt. A külvárosok ipara is ekkor indult fejlődésnek. Kialakult Újpest ipara, Rákospalotán vasúti javítóműhely, Kispesten gépgyár és Albertfalván repülőgépgyár létesült.

A két világháború közötti időszakban közigazgatási szempontból jelentős változások következtek be, a főváros életében. A korábbi tizből tizennégy kerületet hoztak létre. Ennek az átszervezésnek az eredményeként alakul ki a XI. kerület, amelynek azonban akkori területe még jelentősen eltért a maitól. (*Máté György szerk.: Budapest kapujában*)

A gazdasági fellendülés egyik jelentős lépése, az 1860-as évi vasútépítés, ami közelebb hozta Albertfalvát és Budafokot a fővároshoz. Buda (Déli pályaudvar) és Nagykanizsa között 1861. április 1-jén nyílt meg az ún. Déli vasút. A vármegye területére e vonalnak öt állomása esett: Buda (Déli pályaudvar), Kelenföld, Budafok (későbbi Budafok–Albertfalva állomás), Budafok megálló (a későbbi Budafok–Háros) és Nagytétény. Budafok és Albertfalva lakói így vasúton hamarabb találtak összeköttetést a fővárossal, mint a helyi közlekedés eszközeivel. 1899. szeptember 19-én adták át a HÉV vonalát, ami a Gellért-tér és Budafok között 7,8 km hosszan vezetett, Albertfalván keresztül. A HÉV üzemeltetéséhez szükség volt villamos áramra, szerelő műhelyre és éjszakai elhelyezésre is. Így 1899-re felépült Budafok és Albertfalva határában a HÉV forgalmi telep és vele szemben a HÉV Áramfejlesztő Telep.

Albertfalva 1900-ban nyerte el a községi rangot, amint ezt pecsétjének *Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegye Albertfalva község 1900* közirata is bizonyítja. A pecsét verete két, egymással szembenálló oroszlántól körülvelt méhkas, a méhkas felett pedig hercegi koronát ábrázol. A korona egyértelműen a névadó Albert hercegre utal; az oroszlánok vagy a Szavoyai örökségre, vagy az alapító hercegi rangjára emlékeztetnek; a méhkas pedig – a szorgalom és a takarékoság szimbóluma – minden bizonnyal a Promontorral fennállott kapcsolatot hivatott szimbolizálni, Promontor régi pecsétjén ugyanis pontosan ilyen rajzolatú méhkas látható.

Az a körülmény, hogy Albertfalva 1910-re nagyközséggé nőtte ki magát, közjogi és közigazgatási szempontból viszonylagos önállóságot adott a településnek, ugyanakkor számos kötelezettséggel is terhelte az önkormányzatot. Ilyen kötelezettség: anyakönyvezés, közoktatás, közegészségügy, közbiztonság, köztisztaság, úthálózat kialakítása, a kulturálódás feltételeinek megteremtése. Albertfalván 1885-ben nyílt meg a két tantermes állami elemi iskola, és 1900-ban kezdett működni az óvoda.

Az albertfalvi repülőgépgyár

Az ipar a kerület külső részei felé terjeszkedett. 1912-ben alakult meg a *Magyar Repülőgépgyár R.T.*, alapítói a Ganz–Danubius Gyár és Weiss Manfréd. A gyár Pesten, a Váci út és a Hungária út sarkán kezdte meg működését, de itt nem volt elég hely a gépek kipróbálására. Ekkor esett a választás Albertfalvára és annak az északi határán elterülő széles sávra, ahol 1915 végére felépülhetett az Osztrák–Magyar Monarchia legnagyobb repülőgépgyára, ami megtartotta a *Magyar Repülőgépgyár R.T.* megnevezést.

A Közlekedési Múzeum Évkönyvei 6. kötetében olvashatjuk, hogy az első világháború végére Magyarországot az európai repülőgépgyártás egyik jelentős bázisának tekintették. A három magyarországi repülőgépgyár közül az albertfalvi volt a legnagyobb. Magyarország a háború közepén havi 80–100 gépet gyártott, aminek körülbelül a felét Albertfalván készítették.

Az említett évkönyv és *A magyar repülés története* című könyv szerint az albertfalvi repülőgépgyártás története a következő: A Magyar Repülőgépgyár R.T. a Váci úton alakult az 1910-es évek elején, onnan költözött Albertfalvára 1914-ben. A gyár, magyar nevét németre fordítva Ungarische Flugzeugwerke A.G. néven vált ismertté. Ezt rövidítve jött létre az UFAG repülőgép márkanév. Ez a mozaikszó az Albertfalván tervezett és nagy darabszámban, sikeres repülőgépként gyártott típust jelöl, de az itt készült gépek többsége licenc-gyártmány volt.

1915-ben még nem számított nagyinak az albertfalvai gyár. Ebben az évben 22 darab Daimler-motoros felderítő repülőgépről és 57 db Lohner-licenc alapján készült hidrolánról van adat. De az év végén licencszerződést kötöttek a német Hansa-Brandenburgische Flugzeugwerke céggel, amivel együtt felfuttatták a gyár termelő kapacitását. E szerződés alapján kezdtek el gyártani az első világháború egyik legjobb repülőgépének tartott Brandenburg CI-Et, ami felderítő feladatokra és harci tevékenységre egyaránt alkalmas volt. E típus Albertfalván gyártott példányait idővel egyre korszerűbb motorokkal szerelték. Az első példányok még 160 Lóerős Daimler-motorral, ezt követte a 220 Lóerős Benz, majd a 230 Lóerős Hiero-motorral látták el. Végül a magyar gyártmányú 250 Lóerős MARTA-Benz motort szerelték a gépekbe, amit egy aradi gyár szállított. Ez volt az akkori legkorszerűbb repülőgépmotor.

1916-ban 166, 1917-ben 330, 1918-ban pedig 170 ilyen típusú repülő készült Albertfalván. 1917-ben készült még itt 12 db Brandenburg GI. típusú, nagyméretű, kétfedelű bombázógép is. Ugyanekkor a háború éveiben tovább gyártották a Lohner-hidrolánokat, amihez a Duna-parton külön szerelde és hidrolán kikötő épült. De Albertfalván nemcsak licenc alapján gyártottak repülőgépeket. Itt tervezték az UFAG UC I. típusú, kétüléses gyorsfelderítőgépet, melynek konstruktőrei az albertfalvai gyárban alkalmazott cseh Stanko Blondek és a szintén itt dolgozó Oravec Béla voltak. Ebből a típusból összesen körülbelül 300 db készült el, amiből 172 az albertfalvai gyár terméke, a többi pedig az osztrák phönix cég készítette. Tehát nemcsak a magyarok vették át más országok terveit, hanem a külföldi repülőgépgyárak is elismerték és elfogadták Magyarországon, történetesen éppen Albertfalván tervezett repülőgépet. Az UFAG UC I. típusú 180 km/ó sebességre volt képes, 4900 m magásra tudott felszállni és 3,5 óra volt a repülési ideje.

1919-ben csökkent termelése, de folytatták a repülőgépgyártást. A Brandenburg CI-ből ebben az évben 25 db készült, ezen kívül gyártották még a hidrolánokat és valószínűleg az UFAG UC I. típust is. A tanácsköztársaság idején Szamuely Tibor 1919. év májusában az albertfalvi repülőterről repült Moszkvába katonai segítségért.

Az első világháború után az antant-tilalom miatt tilos volt Magyarországon a repülőgépgyártás. Valószínűleg ezzel függ össze, hogy 1920. március 21-én Neuschlosz Ödön és a lőrinci parkettagyár társulási szerződést kötött a Magyar Repülőgépgyár R.T.-vel, ami után új céggé alakult Albertfalván létrejött a Neuschlosz-Lichtig Faipari Részvénytársaság. Ugyanebben a hónapban a gyár szerelőcsarnoka leégett és a helyreállítás 1921 végéig tartott. 1923-ra enyhült az antantnak a repülőgépgyártásra vonatkozó tilalma. A Kereskedelemügyi Minisztérium pályázatot hirdetett új repülőgéptípus tervezésére, amit titokban katonai célokra is alkalmaztak volna. A minisztérium külön kérte az albertfalvai gyárat, hogy dolgozzon ki pályázati tervet, és titokban közölték a katonai célt is. Oravec Béla, az UFAG egykori konstruktőre ekkor még Albertfalván dolgozott a Neuschlosz-Lichtig vállalatnál. Ő volt a legesélyesebb pályázó, de a pályázat antant ellenőre felismerték, hogy gépe katonai célokra is alkalmas, ezért a minisztérium nem díjazhatta az albertfalvai munkát.

Az albertfalvai repülőgépgyárban fénykorában 1700 alkalmazott dolgozott. A gyárnak saját repülőtere volt, amit északról a mai Építész utca, keletről a Duna-part, délről a mai Mezőkövesd utca környéke vagy azon túl a budafoki határ, nyugatról pedig a főúti házior telkeinek hátsó vége határolt. (*Nagyváradai Sándor*: Fejezetek a Magyar katonai repülés történetéből, *Virt László*: Albertfalva, *Csanádi-Nagyváradai-Vinkler*: A magyar repülés története.)

A két világháború között

Az első világháború Albertfalvától is megkövetelt a maga áldozatait. A *Albertfalva elesett hőseinek* feliratú emléktábla jelenleg a Fehérvári útra néző cérnázó – régebben az első albertfalvai községi elemi iskola – falán látható.

Az 1920-as évek elején Albertfalva még mindig eléggé gyéren lakott településnek számított. Budapesten ehhez a dekonjunktúra következtében nyomortelepek keletkeztek, a vidékről felköltözött munkások barakkokban vagy elhagyott házakban aludtak. A két világháború közötti időben nagyarányú építkezés szolgálta a szegény rétegekről való szociális gondoskodást. Ekkor határozták el, hogy felparcellázzák a keleti, Duna felé eső területét, a repülőgépgyár korábbi röpterét.

1929-re fel is épültek a részben földszintes, részben egyemeletes házak, amelyek hangulatát egyformaságuk, boltíves bejáratuk, kovácsoltvas erkélyük és elől kis virágoskert, háton nagyobbacska kert adta. (Én is ilyenben lakom.) Az ide költöztek igényeit már nem elégítette ki a „régibb Albertfalva” boltjai, így a Petőfi Sándor utcában felépült egy *Vásárcsarnok*, az egyik egyemeletes ház földszintjén megnyílt az új Posta Hivatal, ami 1890-ig működött. Már nem a „kertvárosban”, de annak közelében épült fel egy földszintes épület a gyógyszertár és az *Albert Mozgókép Színház*.

Albertfalván 1828 óta van elemi iskola. A község első tanítója Dobocska (Vodicska) József volt, aki 1828-ban került ide, előbb tanító, majd jegyző, végül Promontori főjegyző lett. Erről a Canonica Visitatióból szerezhettünk tudomást. Talán az ő fia lehetett Vodicska Vencel, aki az Albertfalvi Múzeumban őrzött gyászjelentése szerint 1884-ben, 76 éves korában halt meg, tanító és jegyző volt.

Az első iskola eredetileg földszintes volt, fő homlokzatán négy, a villamosírekre néző ablakkal. Volt egy hátranyúló kis szárnya, amit az udvarról lehet megközelíteni. Helyileg a mai cérnagyár szomszédságában feküdt. Később kibővítették az épületet, és a Forgalmi-telep irányában megtoldották egy tanteremmel, melynek hossz tengelye merőleges volt a villamosírekre. A következő bővítésre valamikor az 1920-as években került sor, amikor az iskola emeletet kapott.

Mivel Albertfalva lakossága az alapítástól kezdve folyamatosan, néha ugrásszerűen növekedett, az iskola mindig teremgondokkal küszködött. Ezért az 1920-as évek második felében felmerült a gondolat, hogy új, nagyobb iskolát kell építeni. Pogány Gusztáv igazgató idejében, 1929-re épült fel a Szent Imre úton az az épület, ami alaposan kibővítve, de ma is iskolaként szolgál. Akkor öt tanterme volt, a főbejáratnál szemben, egy hátranyúló szárnyban pedig az egyházközség kápolnája kapott helyet az elkövetkező 12 évre (hétközben tornateremként szolgált). Az iskola mellé igazgatói lakás is épült, amit később konyhává alakítottak, majd 1991 nyarán az Albertfalvi Múzeum költözött oda.

A Canonica Visitatio 1949-ben arról tudósít, hogy a község lélekszáma hullámvázban van, de az 1941-es népszámlálás 4461 itt lakó személyt mutatott ki. Vallás szerint ebből 3568 katolikus, 447 református, 267 evangélikus és 185 egyéb. Az iskolában évfolyamonként egy-egy osztály volt osztályonként 40 tanulóval, a 6 osztályos iskolának tehát 240–250 tanulója volt, akiket tizenegynéhány fős tanterület látott el. A továbbtanulás rendszerint polgári iskolában, vagy gimnáziumban történt.

Haid Henrik igazgató 1948-ban emeletet építtetett a Szent Imre úti iskolaépületre, ami ezzel 11 tanteremre vált. A forradalom és szabadságharc egyévszázados emlékére az iskola felvette a ma is használatos Petőfi Sándor nevet.

Az iskolát legközelebb 1979-re, Beleznyai Andor igazgatósága idején bővítették ki. Ma az 1929-ben emelt, majd kétszer is bővített épületben van az alsó tagozat, az 50 évvel később felépült új iskolarészben pedig a felső tagozat. 1981-ben Beleznyai Andor tovább folytatta az általános iskola bővítését. Az Érem utcában felépített egy újabb épületet több tanteremmel, amit évekig használhatott az iskola. A XI. kerületi Tanács azonban 1987-ben önhatalmúlag odaköltöztette a kerületi dolgozók gimnáziumát, aminek speciális tanmenettel nappali tagozata is volt.

Az új iskolával szembeni – még kopár – terület tűnt a legalkalmasabbnak arra, hogy itt építsék fel Albertfalva első templomát és a paplakot, amibe helyet kellett kapjon a lelkesi hivatal is. A templom 1941 októberére készült el. A főoltárt Szent Mihály napját követő vasárnap 1941. október 5-én szentelte fel Shovy Lajos székesfehérvári püspök.

A község egyházi önállósodását részben Forgó Henrich főjegyzőnek köszönhetjük. Ő egy alkalommal meghallván, hogy Prohászka püspök Albertfalván kocsizik Pestről Székes-

fehérvárra, két társával kiállt az útra és megállította a püspök autóját. Állandó papot kért Albertfalva részére. A püspök teljesítette kérését és később meglátogatta a községi iskolát is.

Albertfalva közigazgatásilag 1828-ban vált el Budafoktól, de egyházi igazgatósága szerint 1923-ig odatarozott. 1923. január 7-én lelkési rangban önálló egyházközség lett Albertfalva.

A község önállósodásának századik évében saját lelkipásztort kapott. Bergendy János a felvidékről egyházmegyénkbe került pap 1928-ban, mint kihelyezett hitoktató-káplán, Pilisvörösvárról jött Albertfalvára, ahol a budafoki plébános alárendeltségében dolgozott. Az egyik tanítói lakásban lakott, misézett és az iskolában hittant oktatott

Albertfalva első plébánosa Doroszlai Béla volt, aki 1933. augusztus 27-én foglalta el hivatalát. Vele jött Vajk (Vinkvits) Gyula káplán is. Szeptembertől megkezdtek az egyházközség szervezeti kiépítését. Doroszlai Béla építkezéssel kezdte: 1935 februárjára elkészült a korszerű lelkészlakásokkal ellátott plébánia hivatal. A következő lépés 1938-ban meghirdette az önálló és nagytemplom építését. Gyűjtést kezdeményezett és pályázatot adott ki a templomterve. Végül is Kismarty-Lechner Jenő építőművésznek, a Műegyetem tanárának munkáját fogadták el. A község az anyagi alapot lakosságának adományával és a bútorgyáros Mahunka Imre hagyatékával teremtette meg. A Jézus-szíve oltárt Aradi Ignác polgári apátplébános, a Szűz Mária oltárt Büttner Ferenc budafoki apátplébános szentelte fel.

Albertfalva Budapesthez csatolása

Albertfalván az 1940-es évek elején kezdtek meg a „kis-lakás telep” építésének második fázisát a Jókai út – ma: Vegyész utca – és a Mátyás király út – ma: Mezőkövesd utca – közé eső területen. A második világháború véget vetett az építkezéseknek. Mivel Albertfalva és Budafok – szerencsétlenségükre – nagyon közel esett a Csepel szigeti petróleumkikötőhöz és -finomítóhoz, ami hadi célpont volt, ezek légi-bombázásának szóródásából jutott Albertfalvának is. 1944. június 14-én a bombák a „kis-lakás telepen”, és a kertes házak között is pusztítottak. Ezt követte Budapest és a külváros ostroma, 1944. december 26-án pedig bevonult a Vörös Hadsereg.

Az albertfalvi lakótelep építését az ötvenes évek elején kezdték meg, az egykori „kis-lakás telep” második építési fázisában tervezett, de félbemaradt építkezések helyett, az erre a célra fenntartott területen. Az építkezés kezdetén az építetők még csak-csak figyelembe vették a hajdani tervezők elképzelését, az új „kertváros” egy, két, három emeletes házainak blokkjai azonban legalább ötféle stílusban épültek, amelyekben csak az igen kicsi alapterület a közös. Így az új lakótelep a „kertváros” jellegét teljesen elvesztette, később már szimbolikusan sem építettek kertet, de még kerítést sem.

Ekkorra azonban Albertfalva már csak a nevében létezett, mert az 1949. évi 26. t. c. elrendelte az ún. Nagy-Budapest létrehozását. 1950. január 1-től 7 megyei jogú várost (Budafok, Csepel, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota, Újpest) és a 16 nagyközséget (Albertfalva, Békásmegyér, Budatétény, Cinkota, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestújhely, Rákoscaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Sashalom, Soroksár) Budapest addigi területéhez csatoltak. Ekkor osztották a ma is létező Nagy-Budapestet 22 kerületre. Így a kerületek határvonalainak sajátos megvonása folytán Albertfalva elszakított a vele közvetlen szomszédságban lévő Budafoktól, és a XI. kerület perem-területévé vált. A régi térképeken megfigyelhető pedig Albertfalva és Budafok együtt alkottak jól körülhatárolható egységet. Budafokot azonban – máig sem tudják miért – Budatétényvel és Nagytétényvel vonták össze, így alkotván meg a XXII. kerületet.

Ennek előzményeként érdemes megemlíteni, hogy Budafok 1926-ban kérelmezte a „rendezett tanácsú város”-sá nyilvánítását, akkor a leendő város súlyának növelése érdekében javasolták Albertfalva önállóságának megszüntetését, és területének Budafokba való beolvastását. A kérdésben döntést és határozatot hozni hivatott megyegyűlésre 1926-ban Albertfalva küldöttsége is felvonult, és ott – a hagyományok szerint – úgy nyilatkozott, hogy a delegáció addig nem hagyja el a gyűléstermet, ameddig ígéretet nem kap önállóságuk meghagyására. Talán bölcsőbb lett volna, ha Albertfalva Budafok csatolásához vagy egyesítéséhez ragaszkodik. Így Albertfalva 1828-tól 1950-ig megtartotta függetlenségét. (Tétény-Promontor XXII. kerület története.

Halász Boglárka